

Oana IONEL DEMETRIADE

„Nu este preocupat de mersul politic al evenimentelor, este complet în afara preocupărilor moderne de ordin politic-cetățenesc și filozofic”.

**Documente ale Securității
despre savantul Oscar Sager**

„He is not concerned with the political course of events, he is completely outside the modern political-civic and philosophical concerns”.
Documents of the Securitate about scientist Oscar Sage

Being a disciple of Gheorghe Marinescu and the founder of the Romanian School of Neurology, Oscar Sager was a researcher, professor and clinician in the field of neurophysiology. He started his career in the interwar period, and by means of scholarships offered by the Romanian state or international foundations, he studied in laboratories within the country and abroad, publishing the results in prestigious journals and attending scientific meetings.

His career was negatively influenced by political decisions made in the 1940s (racial laws which categorized him as a „Jewish doctor”), 1950s and 1960s (not being a member of the Communist Party, he was, for a time, marginalized and banned from participating in international scientific conferences). The Securitate has opened verification files for him and his wife Bertha, for the reason that he was spying for Israel. It was, in fact, about receiving and sending scientific and family correspondence, which did not contain anything political. The note of the informant „Teofil”, one of Oscar Sager's collaborators, is a kind of „characterization” of the professor's scientific activity, with emphasis on his lack of interest in politics.

Through persevering work, regardless the political changes after the Second World War, Sager managed to work freely in the experimental laboratory of the Neurological Clinic of the Colentina Hospital in Bucharest and to become the founder of a research school.

Etichete: Școala română de neurologie, legi rasiale, „medic evreu”, suspect de spionaj, interzicerea deplasării în străinătate, senator al Academiei Române

Keywords: Romanian School of Neurology, racial laws, „Jewish doctor”, espionage suspect, traveling abroad banning, senator of the Romanian Academy

Elev și colaborator apropiat al lui Gheorghe Marinescu, fondatorul școlii române de neurologie, Oscar Sager a continuat și a dezvoltat disciplina profesorului său, căreia i s-a dedicat cu pasiune și seriozitate. De-a lungul unei cariere de mai bine de 50 de ani, Sager a fost, la rândul-i, creator de școală la Facultatea de Medicină/Institutul de Medicină și Farmacie și la Spitalul Colentina din București, unde a profesat în Clinica de Neurologie și în laboratorul experimental de Neurofiziologie. Destinul său a fost marcat de evenimente istorice deosebite, pe care le-a traversat muncind cu perseverență. Ne referim la Primul Război Mondial, legislația antisemită din anii '30 și '40 și instaurarea regimului comunist în România.

Carnetul de membru de onoare
al Academiei de Științe Medicale 1972

Oscar Sager s-a născut în Focșani, la 22 decembrie 1894¹. Fiu al unei familii evreiești de comercianți², a absolvit Liceul „Unirea” din localitatea natală, promoția 1913. În același an s-a înscris la Facultatea de Medicină din București³.

Din cauza implicării României în Primul Război Mondial, și-a întrerupt studiile universitare, fiind mobilizat pe front, cu gradul de

¹ Ionuț Iliescu, *Oscar Sager (1894-1981)*, în „Cronica Vrancei”, IV, 2003, p. 247.

² Despre comunitatea evreiască din Focșani la sfârșitul secolului al XIX-lea, vezi Angel Tîlvăr, *Comunitatea israelită din Focșani între anii 1890-1900*, în „Cronica Vrancei”, XIV, 2012, pp. 44-114.

³ Ionuț Iliescu, *art. cit.*, p. 247.

sublocotenent, după ce a absolvit Școala Militară Sanitară (1916)⁴. După terminarea războiului a revenit la Facultatea de Medicină, pe care a absolvit-o în 1921. Este anul în care a obținut și titlul de doctor în Medicină și Chirurgie la Universitatea din București⁵.

În perioada 1921-1923 a fost medic intern, apoi, din 16 mai 1924, a fost numit, provizoriu, medic secundar la Serviciul Neurologic de la Ospiciul Pantelimon, pendinte de Eforia Spitalelor Civile București⁶, iar de la 1 aprilie 1925, în urma unui concurs, medic secundar la Serviciul Bolilor Nervoase din Spitalul Colentina, pendinte de Eforia Spitalelor Civile⁷; în 1929 a fost numit asistent în Clinica de Neurologie condusă de prof. Gh. Marinescu, iar în 1931 a primit titlul de docent al Facultății de Medicină din București (cu o teză despre catalepsia bulbocapnică)⁸. Până la decesul mentorului său (1938), în colaborare cu acesta, cu State Drăgănescu, Nicolae Ionescu-Sisești și Arthur Kreindler (alt elev strălucit al lui Marinescu), Sager a experimentat și a publicat lucrări cu subiecte noi în legătură cu cronaxia musculară, activitatea electrică a scoarței cerebrale în stare normală și patologică, tonusul muscular⁹, problema somnului etc.¹⁰.

Anii '20 și '30 au fost foarte intenși în ceea ce privește cariera de cercetător a lui Oscar Sager. Cu burse oferite de statul român, Fundația

---

⁴ Arhiva Muzeului Vrancei, fond Oscar Sager, livret militar; „Monitorul Oficial”, nr. 14, 22 ianuarie 1924, p. 566 (Decretul nr. 139 din 12 ianuarie 1924, semnat de regele Ferdinand I al României, prin care Oscar Sager se înainta în gradul de medic locotenent de rezervă, începând cu 1 ianuarie 1924). Le mulțumesc domnului Silviu B. Moldovan și colegilor de la Muzeul Vrancei pentru generozitatea de a-mi facilita accesul la o serie de documente din patrimoniul instituției vrâncene, fond Oscar Sager.

⁵ Anunțul Ministerului de Interne – Direcțiunea Generală a Serviciului Sanitar nr. 23.953 din 12 septembrie 1921 (publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 146, 4 octombrie 1921, p. 5889); Ionuț Iliescu, *art. cit.*, p. 248.

⁶ Prin Decretul nr. 1784 semnat de regele Ferdinand I al României („Monitorul Oficial”, nr. 88, 20 aprilie 1926, p. 5732).

⁷ Prin Decretul nr. 1274 semnat de regele Ferdinand I al României („Monitorul Oficial”, nr. 104, 14 mai 1925, pp. 5425-5426).

⁸ „Monitorul Oficial”, anul CXVI, nr. 134, 12 iunie 1948, pp. 5086, 5087.

⁹ O lucrare de referință pe această temă a fost G. Marinesco, N. Ionesco-Sisești, O. Sager et A. Kreidler, *Le tonus des muscles striés: études expérimentale et clinique*, préface de Charles Scott Sherrington, Bucarest, Moniteur Officiel et Imprimerie de l'Etat, 1937.

¹⁰ Ionuț Iliescu, *art. cit.*, pp. 255-256.

Rockefeller și fondul olandez „Remmest Adrian Laan”, a fost trimis de prof. Gheorghe Marinescu la stagii de cercetare și specializare în străinătate (la Berlin, Utrecht, Amsterdam, New-Haven, Londra), în laboratoarele unor renumiți neurofiziologi ai vremii (Friedrich Kraus, J.G. Dusser de Barenne, A. de Kleijn, Joan Willem le Heux, Rudolf Magnus, Heinrich Cramer, Karl Bonhoeffer, Bernardus Brouwer etc.)¹¹.

În ianuarie 1933, Oscar Sager devine șef de lucrări la „Clinica Boalelor Nervoase de la Facultatea de Medicină din București”, în locul de asistent rămas vacant fiind numit Arthur Kreidler (până în acel moment preparator suplinitor)¹². A continuat să publice rezultatele cercetărilor în reviste de prestigiu și a obținut recunoaștere internațională datorită citărilor prezente în lucrările unor personalități de seamă. A fost ales membru al unor organisme științifice din țară și din străinătate: Societatea de Neurologie din București (1925), Societatea de Biologie din Paris (1930), membru corespondent al Societății de Neurologie din Paris (1937)¹³.

Una dintre cele mai fructuoase colaborări pe plan internațional a fost cea cu profesorul J.G. Dusser de Barenne, împreună cu care a studiat și a publicat lucrări asupra talamusului, pe baza cercetărilor pe pisici și primat¹⁴. În 1933, Sager a publicat studiul *Recherches sur la somatotopie sensitive dans le thalamus des singes étudiée par la méthode de la dégénérescence retrograde*, editată în Olanda de Fondul Laan. *Sensory functions of the optic thalamus of the monkey (macacus rhesus). Symptomatology and functional localization investigated with the method of local strychninization*, publicată de Dusser de Barenne și Sager în anul 1937, în „Archives of Neurology and Psychiatry”¹⁵, este considerată de

---

¹¹http://www.spitalulcolentina.ro/scc-ro/scc_files/scc_meniuri/meniuri_secundare/Istoric-Colentina.pdf

- consultat la 25 mai 2020; „Monitorul Oficial”, anul CXVI, nr. 134, 12 iunie 1948, p. 5086.

¹² „Monitorul Oficial”, nr. 159, 14 iulie 1933, p. 4663; idem, nr. 153, 7 iulie 1933, p. 4520.

¹³ Ionuț Iliescu, *art. cit.*, pp. 248-249.

¹⁴ În anii de început ai cercetărilor neurologice pe plan mondial, din cauza inexistenței aparatului medical de specialitate, dar și a absenței unei dezbateri etice, experimentele se realizau în laboratoare, pe animale. Aceste practici au continuat în România până în anii '80.

¹⁵ Vezi <https://jamanetwork.com/journals/archneurpsyc/article-abstract/647382> - consultat la 8 iunie 2020.

specialiști un „clasic” al literaturii domeniului¹⁶.

Despre împrejurările stagiului în laboratorul profesorului Dusser de Barenne, Oscar Sager a povestit unui discipol de-al său, Alexandru Șerbănescu, unul dintre colaboratorii și continuatorii muncii sale în laboratorul de neurofiziologie experimentală de la Spitalul Colentina: „Într-o zi, Marinescu îl cheamă în cabinet și-i spune: «Azi este luni, miercuri pleci la Amsterdam, la profesorul Dusser de Barenne. Am făcut calculele, cât costă totul – casa, tramvaiul (de la clinică te întorci pe jos, pentru că trebuie să faci mișcare) –, uite banii». Estimase cheltuielile cu mare zgârcenie. (...) În șase luni, Sager trebuia să vină cu talamusul superior complet cercetat. Și așa s-a întâmplat. Îmi povestea Sager: «Ce nu i-am spus lui Marinescu este că am luat-o cu mine și pe Bertha». Bertha era biolog la Institutul Cantacuzino și lucra lamele, pentru că lui nu-i plăcea să piardă vremea. Deși nu erau căsătoriți încă, ea a acceptat să-l însoțească în străinătate. Într-o zi de vineri, la data și la ora stabilite, Sager s-a întors la profesor, cu studiul complet. Așa era atunci: vinerea era vineri, iar ora 8 era 8. Sager așa lucra și cu mine”¹⁷.

Carierea sa a fost întreruptă din cauza adoptării legilor rasiale în România, în 1940 fiind concediat de la Spitalul Colentina și de la Facultatea de Medicină¹⁸. Deși participase la Războiul de Reîntregire și din 1926 fusese înaintat la gradul de medic căpitan în rezervă¹⁹, Oscar Sager a primit eticheta de „medic evreu”²⁰, fiind scos din controalele ofițerilor de

---

¹⁶ Peter Manu, *Medici evrei în Academia Română*, în „Viața medicală”, 6 iunie 2013 (<https://www.viata-medicala.ro/opinii/medici-evrei-in-academia-romana-7001> - consultat la 8 iunie 2020).

¹⁷ Alexandru Șerbănescu, *Memorii. Lumea lui Sandy*, ediție îngrijită de Oana Ionel Demetriade, București, Editura Vremea, 2019, p. 156.

¹⁸ Pentru legislația antisemită din România interbelică, vezi Carol Iancu, *Evreii din România 1919-1938. De la emancipare la marginalizare*, prefață de Pierre Guiral, postfață de Gérard Nahon, traducere de Țicu Goldstein, București, Editura Hasefer, 2000, pp. 236-265; idem, *Shoah în România. Evreii în timpul regimului Antonescu (1940-1944). Documente diplomatice franceze inedite*, traducere de Cosmina Ghebaur, Iași, Editura Polirom, 2001, pp. 35-40; Florin C. Stan, *Situația evreilor din România între anii 1940-1944*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2012, pp. 81-110; Peter Manu, *art. cit.* (<https://www.viata-medicala.ro/opinii/medici-evrei-in-academia-romana-7001> - consultat la 8 iunie 2020).

¹⁹ Decretul nr. 334 semnat de regele Ferdinand I al României la 25 ianuarie 1926 („Monitorul Oficial”, nr. 26, 31 ianuarie 1926, p. 1228).

²⁰ Vezi extrase din documentul din 15 noiembrie 1941, intitulat *Problema evreească în Germania, Italia, Ungaria și România. Tabloul comparativ al legiuirilor*, la Florin

rezervă ai Armatei Române (conform dispozițiilor Legii nr. 873 din 1940)²¹. A lucrat la Spitalul Caritas – Noua Maternitate, care aparținea de Comunitatea Evreilor din București, în calitate de „medic primar de consultații, specialitatea neurologie”²², iar timp de 2 ani (1942-1944) a fost profesor la Școala de Medicină pentru Evrei din București²³.

Consultul unui pacient internat

După Al Doilea Război Mondial, Sager a devenit conferențiar la Facultatea de Medicină din București (numit de la 1 octombrie 1948)²⁴, în

---

C. Stan, *op. cit.*, pp. 84-106.

²¹ „Monitorul Oficial”, anul CXIII, nr. 10, 13 ianuarie 1945, p. 187 (Decretul nr. 32 din 10 ianuarie 1945, semnat de Regele Mihai I al României).

²² „Monitorul Oficial” (partea I B), anul CXIV, nr. 174, 30 iulie 1946, p. 8085.

²³ Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române (1866-2003). Dicționar*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, cu un cuvânt înainte de academician Eugen Simion, președintele Academiei Române, București, Editura Enciclopedică / Editura Academiei Române, 2003, p. 740. Fostul ministru al Culturii Naționale și Cultelor din perioada 1941-1944, Ion Petrovici, în cadrul procesului intentat după război, declara, în apărarea sa, că a aplicat legislația antisemită cu multă moderație – „Bunăoară am aprobat înființarea unui seminar pedagogic evreiesc unde să se formeze profesori evrei, o quasi facultate de medicină evreiască” (*apud* Florin C. Stan, *op. cit.*, p. 187).

²⁴ „Monitorul Oficial” (partea I B), anul CXVI, nr. 158, 12 iulie 1948, p. 5882; idem, nr. 181, 7 august 1948, p. 6555.

urma publicării în „Monitorul Oficial” a „raportului comisiei de chemare prin numirea ca titular la conferința de Neurologie Experimentală”, semnat de prof. Nicolae Ionescu-Sisești. După ce au fost prezentate cercetările sale clinice și experimentale, volume și articole științifice, precum și citări din literatura de specialitate („în domeniul științific el s-a dovedit un cercetător ingenios și îndemânat, producând un mare număr de lucrări originale, care au fost primite și judecate elogios în toate țările de cultură neurologică”), în referat s-a accentuat și asupra altor calități: „dr. Sager este un neobișnuit de talentat operator pe animale”, iar pe plan didactic „demonstrațiile sale clinice ca și lecțiile făcute în cadrul programului au fost de o remarcabilă ținută și apreciate ca atare de studenți”²⁵.

Carierea sa a continuat timp de 5 ani (1949-1954) la Institutul de Medicină din Timișoara, unde a fost numit conferențiar, apoi profesor la Catedra de Neurologie, Endocrinologie și Psihiatrie²⁶, revenind apoi în București, unde a preluat conducerea Clinicii de Neurologie a Spitalului Colentina după decesul prof. dr. Nicolae Ionescu-Sisești și postul de profesor universitar. A condus clinica până în anul 1965, când s-a pensionat²⁷. Pensionarea nu a însemnat și retragerea sa din activitate, Oscar Sager rămânând profesor consultant la Catedra de Neurologie a Institutului de Medicină și Farmacie²⁸. A continuat să facă studii clinice și experimentale în laboratorul de la Colentina, să publice lucrări științifice, să participe la congrese naționale și internaționale. După 1945 și acapararea puterii politice de către comuniști, discriminările au continuat, de această dată din motive politice. Chiar în domeniul cercetării medicale, ceea ce prima nu era valoarea muncii, ci adeziunea la partidul unic, Partidul Muncitoresc/Comunist Român. Mai bine „orientat”, Arthur Kreindler s-a înscris în P.C.R. în 1945, astfel că ascensiunea sa profesională a fost fulminantă. În 1948, după „reorganizarea” Academiei, A. Kreindler a fost ales membru titular, în timp ce O. Sager membru corespondent, câteva luni mai târziu. În același timp, Arthur Kreindler a înființat

---

²⁵ „Monitorul Oficial” (partea I B), anul CXVI, nr. 134, pp. 5086-5088.

²⁶ Alexandru Șerbănescu, *op. cit.*, pp. 172-173; Ionuț Iliescu, *art. cit.*, p. 249.

²⁷ http://www.spitalulcolentina.ro/scc-ro/scc_files/scc_meniuri/meniuri_secundare/Istoric-Colentina.pdf - consultat la 25 mai 2020.

²⁸ Vezi adresa ministrului Învățământului, Ștefan Bălan, trimisă lui Oscar Sager în ianuarie 1965, prin care îi comunica faptul că ministerul a fost de acord să rămână profesor consultant (Ionuț Iliescu, *art. cit.*, pp. 250-251).

Institutul de Neurologie pe lângă Academia R.P.R.²⁹. Câțiva ani mai târziu, Sager a fost numit la conducerea unei secții a Institutului, anume a Secției de Neurofiziologie, organizată pe lângă laboratorul experimental de la Colentina³⁰ și abia în 1963 a devenit membru titular al Academiei R.P.R., iar din anul 1970 a fost ales senator al Academiei³¹. Se făcuse, practic, o împărțire a Institutului de Neurologie, o parte, la Spitalul nr. 9 (fostul Spital Central, devenit, din 1951, Spitalul unificat nr. 9 „Dr. Gheorghe Marinescu”, actualmente Spitalul Clinic de Urgență „Bagdasar-Arseni”), condusă de A. Kreindler, cealaltă, la Spitalul Colentina, condusă de O. Sager³².

La cursuri și la examenele cu studenții, profesorul Sager era foarte sever, nimeni și nimic nu-l făcea să se înduplece și să acorde note fără o examinare reală. Dintre cei cărora le-a predat, două personalități îl descriu în contexte diferite, dar cu o trăsătură comună: Oscar Sager nu făcea jocurile „găștilor” profesorilor, chiar dacă asupra sa se făceau presiuni politice.

Ion Vianu îl prezintă pe profesor în contextul ședințelor de demascare a revoluției din Ungaria din 1956. După încercarea nereușită de a organiza un miting de protest la București și arestarea și condamnarea câtorva studenți mediciști, fostul prim-secretar al Comitetului orășenesc de partid București, Florian Dănălache, a convocat o ședință de demascare în Sala Sporturilor de la Floreasca, la care au participat profesorii și studenții Institutului de Medicină și Farmacie. Vianu își amintește: „Liderii tineretului comunist au început să-i critice pe profesori. Era unul care nu ierta, cel de neurologie, Oscar Sager. Era implacabil la examene, nici față de membrii «găștii» nu ceda. La el trebuia să știi; dacă nu răspundeai cum trebuia, te pica, oricine ai fi fost. Au luat cuvântul și au spus că era un reacționar, că ținea cursuri slabe. În atmosfera încordată s-a auzit deodată un râs tineresc, în aceleași timp vesel și sarcastic. Era Sager, altfel un ins destul de posac, la care râsul te mira”³³.

Alexandru Șerbănescu povestește examinarea unui student, pentru care se încercase o „intervenție” pe lângă profesor: „Cursurile se țineau la parter, în Clinica de Neurologie de la Colentina. La prof. Sager notele erau

---

²⁹ Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 451.

³⁰ Ionuț Iliescu, *art. cit.*, p. 250.

³¹ Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 740.

³² Alexandru Șerbănescu, *op. cit.*, p. 175.

³³ Ion Vianu, *Amor intelectualis. Romanul unei educații*, Iași, Editura Polirom, 2010, p. 264.

de 5 și de 7, iar 10 era unul singur. Pe bilet erau trei întrebări. Un student, Anghel, avea un frate general de Securitate, iar el era șeful U.T.C.-ului pe universitate. (...) Pe studenții care nu știau materia, Sager îi și chinuia, adică voia să le arate și cât de slab pregătiți erau, întrebându-i nu numai din subiectele trecute pe bilete. Nu mai voiai decât să ieși din sală, că te făcea praf! Îl rugase Ioan Stamatoiu, care era conferențiar, să-l treacă pe acel Anghel. Dacă îl rugai așa ceva pe Sager, mai rău era, indiferent cine făcea intervenția sau pentru cine. Profesorul îl ascultă pe Anghel trei sferturi de oră și apoi îi spune, de față cu toți: «Dragă, ți-am dat 4, dar nu asta-i problema; eu am auzit că dumneata ai o slujbă, am auzit că ești secretar la O.N.T., vezi că te faci de răs acolo!» Toată lumea a început să râdă. Sager știa bine diferența dintre U.T.C. și O.N.T., dar așa era el, nu-i era frică de nimic, deși nepotul lui era înscris în U.T.C. și ar fi putut avea probleme de la șeful lui³⁴.

La începutul anilor '60, două dintre rezultatele cercetărilor lui Oscar Sager (*Morfofiziologia formației reticulate*, monografie publicată în 1959, și *Diencefalul*, volum publicat la Editura Academiei R.P.R. în 1960) au fost recunoscute drept repere științifice la nivel național, pentru care Consiliul de Miniștri i-a acordat „Premiul de Stat al Republicii Populare Române” pe anul 1962³⁵. Tot pentru activitatea științifică a fost decorat cu „Ordinul Muncii” clasa a II-a (1955) și clasa I (1965) și cu Ordinul „Meritul Sanitar” clasa I (1971)³⁶. Lucrările științifice ale lui Sager au fost publicate în volume proprii sau în colaborare, în publicații științifice din țară și din străinătate, fiind deseori prezentate la congrese și simpozioane³⁷. Pentru a-și omagia mentorul, în 1967 Sager a publicat, la Editura Științifică, volumul *O pasiune de o viață: celula nervoasă. Viața și opera lui Gh. Marinescu*.

---

³⁴ Alexandru Șerbănescu, *op. cit.*, pp. 176-177.

³⁵ „Buletinul Oficial” nr. 15, 8 mai 1963
(<https://lege5.ro/Gratuit/g43dgojq/hotararea-nr-281-1963-privind-acordarea-premiului-de-stat-al-republicii-populare-romane-pe-anul-1962> - consultat la 7 mai 2020).

³⁶ Ionuț Iliescu, *art. cit.*, pp. 250, 251.

³⁷ O parte dintre titluri la Ionuț Iliescu, *art. cit.*, pp. 255-279.

Printre metodele noi de cercetare în neurofiziologie, Oscar Sager a aplicat electroencefalografia (care avea două componente, pentru studiul diurn și nocturn – înregistrări de somn) și experimentele cu microelectrozi, pe baza studiilor clinice (pacienți) și experimentale (în laboratorul de la Spitalul Colentina materialul de studiu au fost pisicile)³⁸.

Sager în biroul profesorului la Clinica Neurologică de la Spitalul Colentina (1962)

Foarte exigent cu sine și cu colaboratorii, laboratorul experimental era supranumit „imperiul lui Sager”³⁹. Datorită prestigiului său internațional, profesorul a reușit să mențină contacte de colaborare și suport tehnic pentru laborator cu cercetători din străinătate și firme de echipamente medicale, iar împreună cu discipolii să participe și să organizeze reuniuni științifice în țară și în străinătate până spre sfârșitul vieții. Căuta să fie la curent cu literatura științifică, pe adresa clinicii de la Colentina, dar și a domiciliului său, primind adesea lucrări de specialitate din întreaga lume⁴⁰.

În 1979, academicianul Oscar Sager a fost numit membru de

---

³⁸ Alexandru Șerbănescu, *op. cit.*, pp. 188, 200.

³⁹ Vezi Alexandru Șerbănescu, *op. cit.*, pp. 187-211.

⁴⁰ A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 375206, f. 16v.

onoare al Societății de Neurologie din Ierusalim⁴¹. Unul dintre discipolii săi, Jean Jacques Askenasy, a înființat, în 1989, Institutul „Oscar Sager” în cadrul Centrului Medical Universitar (Haim) Sheba din Israel, dedicat studiilor asupra somnului⁴².

Oscar Sager a încetat din viață la București, la 14 aprilie 1981, și a fost înmormântat la Cimitirul Filantropia. Câteva luni mai târziu, soția sa a donat Muzeului Vrancei din Focșani documente, fotografii și notițe care aparținuseră profesorului, cu mențiunea: „soțul meu, oriunde a fost, nu a uitat niciodată că s-a născut în Focșani și că din școlile focșănene s-a ridicat pe treptele cunoașterii. În fiecare an, până în 1978, pleca pentru două trei zile să-și vadă orașul natal”. Înainte de a pleca definitiv din țară, „îndeplinind voința defunctului meu soț, fiu al orașului Focșani, statornic îndrăgostit de locurile natale, rămase vii în amintirea sa până în ultimele zile”, Bertha Sager a mai donat aceleiași instituții câteva obiecte care-i aparținuseră reputatului neurolog⁴³. Toate acestea au intrat în patrimoniul Muzeului Vrancei, care a organizat un fond Oscar Sager.

La începutul anilor '50, Securitatea a întreprins investigații asupra Berthei și a lui Oscar Sager, în scopul „luării în evidență”⁴⁴. Cei doi erau „suspecți” din punctul de vedere al poliției politice, pentru că după 23 august 1944 ar fi fost membri ai unei organizații clal-sioniste, călătoriseră în străinătate și aveau rude care emigraseră din România în Franța și în Israel, cu care corespondau⁴⁵. Sub semnătura locțiitorului șefului Direcției a VII-a (Filaj și Investigații), lt.-col. Garabedian Chricor⁴⁶, s-au transmis Regiunii de Securitate București rezultatele investigațiilor de la cartea de imobil și informațiile obținute de la sursele „A. I.” și „T. M.”. Nu se semnala nimic deosebit în legătură cu familia Sager⁴⁷.

După ce profesorul Sager a devenit membru titular al Academiei

---

⁴¹ Ionuț Iliescu, *art. cit.*, p. 251.

⁴² www.askenasyjean.com – consultat la 12 iunie 2020.

⁴³ *Apud* Ionuț Iliescu, *art. cit.*, p. 281.

⁴⁴ A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 375180, f. 3.

⁴⁵ *Idem*, dosar nr. 375206, ff. 2, 7, 8, 10-11; *idem*, dosar nr. 375180, ff. 5-6. În legătură cu apartenența lui Oscar Sager la o organizație sionistă, documentele Securității sunt contradictorii: în unele se menționează că nu se cunoștea activitatea sa politică înainte de 23 august 1944 (*idem*, dosar nr. 375206, f. 8), în altele că ar fi fost „conducătorul” unei organizații sioniste (*ibidem*, f. 15).

⁴⁶ Pentru cariera lui Garabedian, vezi

http://www.C.N.S.A.S..ro/documente/cadrede_securitatii/GARABEDIAN%20CHIRCOR.pdf – consultat la 8 iunie 2020.

⁴⁷ A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 375180, f. 2.

R.P.R., ofițerii de la Direcția a II-a (Contraspionaj) au dorit să lămurească suspiciunea că ar face spionaj pentru Israel, pe parcursul anilor 1963 și 1964 solicitând din nou verificări la cartotecă, la Direcția a VII-a, cercetând dosarul de la Direcția Control Străini și Pașapoarte și „dirijându-l” pe informatorul „Teofil” pentru a da relații din anturajul profesional.

Serviciul „C” – Evidența operativă a Securității a completat rubrica „felul activității dușmănoase”, de pe „Cererea de verificare la cartotecă”, cu numele și adresele persoanelor și instituțiilor care corespundau cu soții Bertha și Oscar Sager. Pe lângă membrii familiei, profesorul ținea legătura cu cercetători din Occident, fiind indexate și scrisorile primite din Belgia, R.F.G. și Franța „fără adrese expeditor”⁴⁸. Deplasările profesorului în străinătate, în interes de serviciu (erau date exemplele vizelor obținute pentru U.R.S.S., R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană) durau și 30-40 de zile, pentru că era interesat de însușirea și schimbul de experiență aferent tehnicilor noi de cercetare în domeniul Neurologiei și de consultarea literaturii de specialitate la bibliotecile de profil⁴⁹.

Compartimentele Securității nu aveau nicio rețineră în a deschide coletele poștale trimise din străinătate pentru familia Sager. În dosarul informativ al Berthei este arhivată o notă a Serviciului „F” din august 1964, în legătură cu primirea unui pachet din Israel de la familia sa. Pachetul conținea următoarele produse: „un tipar p[en]t[ru] bluză din 3 buc[ăți] hârtie; un sort țin din plastic p[en]t[ru] coafor; una pălărie din velur; una fustă tergal; una haină din bumbac p[en]t[ru] seară (bărbat); una bluză din bumbac; două cupoane țesătură bumbac = 6 m”. Pentru că „nu a rezultat nimic suspect”, pachetul „a fost pus în circuitul vamal”⁵⁰.

În urma investigațiilor diverse, la 14 decembrie 1964 Direcția a II-a (Contraspionaj) – Serviciul 8 a propus „trecerea numelui Sager Oscar din evidența operativă activă la evidența operativă pasivă” pentru motivul că „nu prezintă interes operativ pentru organele noastre, desfășurând o activitate profesională și științifică pozitivă”⁵¹. Aceeași măsură a fost luată

---

⁴⁸ Idem, dosar nr. 375206, f. 19.

⁴⁹ Sager a urmat, atât cât a fost posibil în anii regimului comunist, exemplul profesorului Marinescu, supranumit „fugărețul”, din cauza deselor călătorii în străinătate, unde ținea prelegeri, lucra în laboratoarele de specialitate și învăța tehnicile noi (Alexandru Șerbănescu, *op. cit.*, pp. 154, 172).

⁵⁰ A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 375180, f. 8.

⁵¹ Idem, dosar nr. 375206, f. 11.

și pentru soția sa, Betha⁵².

După această dată, în dosarele informative ale soților Sager au mai fost introduse câteva documente. În martie 1967, profesorului i s-a acordat „pașaport simplu” și viză de intrare/ieșire pentru Franța, unde urma să participe la reuniunea internațională neurologică, „pe cont propriu”⁵³. Bertha Sager a fost verificată de Direcția Control Străini și Pașapoarte în noiembrie 1965, din documente reieșind că nu făcuse cerere de plecare din țară până în acel moment⁵⁴. Se pare că emigrarea în Israel, unde se afla familia Berthei, a fost un subiect de discuție între cei doi soți și o decizie așteptată de autorități. Profesorul nu a dorit niciodată să emigreze, dar soția sa a făcut-o, singură, în aprilie 1983⁵⁵.

În continuare, voi publica două documente din dosarul de urmărire informativă a lui Oscar Sager. În primul, informatorul Securității, „Teofil”, l-a descris din punct de vedere profesional, „un om de știință de o deosebită valoare”. Fiind unul dintre colaboratorii profesorului Sager, informatorul a amintit și nedreptățile la care acesta a fost supus – prin refuzul de a i se aproba participarea la congrese în străinătate, deși era specialist în problematica respectivă –, încercând să prezinte și punctele sale „slabe”: nu era capabil să „aprecieze politic” situația din țară, pentru că „nu este preocupat de mersul politic al evenimentelor, era complet în afara preocupărilor moderne de ordin politic-cetățenesc și filozofic”, nu studia și nici nu-l interesa „filozofia marxist-leninistă”, ci era dedicat deplin domeniului său de cercetare. Pe de altă parte, savantul „nu are o atitudine dușmănoasă față de regimul nostru” și nici „vreo atitudine contrară mersului evenimentelor din țara noastră”.

Cel de-al doilea document este o sinteză a informațiilor despre Oscar Sager de la Direcția Control Străini și Pașapoarte. Am ales să-l transcriu integral pentru că demonstrează marginalizarea savantului în acei ani, prin refuzul de a i se acorda pașaportul pentru a călători în țări occidentale (Franța, Marea Britanie, Italia), dar și în țări socialiste (U.R.S.S. și R.D.G.).

Acest material completează imaginea din nota informativă: unui savant recunoscut pe plan mondial în perioada interbelică și care, în virtutea calităților sale deosebite, beneficiase de stagii de pregătire și

---

⁵² Idem, dosar nr. 375180, f. 6.

⁵³ Idem, dosar nr. 375206, f. 9.

⁵⁴ Idem, dosar nr. 375180, f. 7.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 10.

colaborase cu multe personalități ale Neurologiei mondiale, după instaurarea regimului comunist în România i s-a refuzat, în câteva rânduri, participarea la reuniuni științifice internaționale, care constituiau activități firești în carieră.

Documentul nr. 1

Ministerul Afacerilor Interne

- 280⁵⁶ -

Maior Terziu Rusalin⁵⁷

„Teofil”

Casa Polar

3.XII.1964

Strict secret

Exemplar nr. ___

4 dec. 1964

Fabian

Faceți propunerea de trecerea la pasiv a lui O. Sager. Urgent.

Ss / Indescifrabil

Notă informativă

Asupra acad. *Oscar Sager*.

Prof. dr. *O. Sager*, membru al Academiei R.P.R., conduce Clinica de Neurologie I.M.F. (Colentina) și Secția de neurofiziologie a Institutului de Neurologie al Academiei R.P.R.

O. Sager a fost unul din colaboratorii cei mai apropiați ai lui *Gh. Marinescu*. Majoritatea lucrărilor de fiziologie nervoasă elaborate de *Marinescu* au fost efectuate în colaborare cu *O. Sager*. *Sager* a studiat în străinătate în perioada 1928-1933 (date aproximative) pe lângă cei mai mari savanți neurofiziologici (sic!) ai vremii: *Dusser de Barenne*, *Rademaker*, *Mc Culloch* etc. Îndeosebi împreună cu *Dusser de Barenne* a

---

⁵⁶ Direcția a II-a (Contraspionaj), Serviciul 8 – munca de contraspionaj pe linia legății Israel (C.N.S.A.S., *Securitatea (1948-1989). Monografie*, vol. 1, coord. Florian Banu, Liviu Țăranu, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2016, p. 113).

⁵⁷ Pentru cariera lui Terziu vezi

http://www.C.N.S.A.S..ro/documente/cadrede_securitatii/TIRZIU%20RUSALIN.pdf – consultat la 25 mai 2020; Nicolae Ioniță, *Șefii unităților centrale și teritoriale de Securitate. 1948-1989*, în „Caietele C.N.S.A.S.”, anul VII, nr. 1(13)/2014, p. 152.

realizat lucrări asupra talamusului, rămase clasice în literatura de specialitate și citate în toate tratatele moderne.

După întoarcerea sa în țară, el a lucrat cu *Marinescu* (în colaborare și cu *A. Kreindler*: „faimosul trio de la Colentina”, cum îl numește *M. A. Brazier*⁵⁸, o savantă americană) la Clinica Neurologică Colentina.

După 1944 a fost numit întâi profesor de neurologie la I.M.F. Timișoara, apoi la București, și membru corespondent al Academiei R.P.R., iar din 1963 membru activ. Este laureat al premiului de stat (1963).

O. Sager este un om de știință de o deosebită valoare. Foarte activ și astăzi, la 70 de ani, el efectuează personal munca experimentală până în cele mai mici amănunte: operația animalelor, înregistrările etc. Aceasta este tradiția celor mai buni savanți, care au luat parte la toate fazele muncii de cercetare. Activitatea lui *O. Sager* este atât de insistentă, încât ajunge uneori la a nu avea încredere decât în rezultatele obținute cu mâna lui. Faptul acesta are și un revers negativ pentru colaboratorii săi apropiați, care numai în ultima vreme au putut să reușească a obține să „pună mâna” direct pe preparatul experimental. Atitudinea lui *Sager*, favorabilă calității rezultatelor muncii sale științifice, dar putând avea urmări defavorabile creșterii cadrelor, poate fi explicată și prin situația că în anumite momente el nu a fost înconjurat, la clinica Neurologică, de colaboratori pasionați pentru cercetarea științifică.

Ceea ce este deosebit la *O. Sager* este setea lui de a fi la curent cu metodologia și tehnica modernă, cu literatura de specialitate. Deși *Sager* a învățat, în jurul anilor 1930, tehnicile clasice de ablație (extirpare) a sistemului nervos și de studiu a modificărilor anatomice, el a fost, împreună cu *Marinescu*, unul din pionierii recunoscuți în lume ai studiului activității electrice cerebrale (1936-1938), iar astăzi continuă studiul electrofiziologic al relațiilor cerebrale. Desigur că la o asemenea vârstă el nu mai are capacitatea de a fi continuu la curent cu dezvoltarea tehnicii multilaterală a acestui studiu, dar faptul că uneori articolele sale sunt publicate și azi în mari reviste internaționale și comentate favorabil de specialiști, arată vigoarea lui încă prezentă.

O. Sager a avut o serie de dificultăți, [în] cea mai mare parte fiind însă rezolvate în ultimii 2-3 ani. Conducerea Institutului de Neurologie al Academiei R.P.R. a fost preluată, de la înființare, de Acad. *A. Kreindler*, iar

---

⁵⁸ Mary Agnes Burniston Brazier a fost cercetătoare în neurologie, expertă în electroencefalografie, istoric al medicinei, autor și editor. Pentru biografia ei vezi <https://snaccooperative.org/ark:/99166/w65jopfo#biography> – consultat la 26 mai 2020.

O. Sager a avut în această perioadă o funcție pe planul al doilea. Într-o mare măsură, faptul este și justificat. Kreindler este din 1945 membru de partid, are o mult mai mare capacitate de apreciere politică a situațiilor în comparație cu O. Sager și poate fi un conducător de instituție, în sensul coordonării și interesului multilateral pentru toate domeniile de activitate ale Institutului. O. Sager foarte interesat în ceea ce face el, mai aprofundat într-un domeniu restrâns și bine circumscris decât A. Kreindler este, în același timp, dezinteresat de alte probleme și nu poate conduce o instituție cu preocupări atât de diverse.

Dar trecerea lui *O. Sager* pe un plan secundar, în privința conducerii, a implicat și un alt fapt, de astă dată nejustificat. *O. Sager* a fost trimis într-o delegație în occident o singură dată (Congresul de Neurologie de la Bruxelles, 1957) și a plecat, în general, foarte rar la manifestări științifice internaționale, deși prestigiul său științific îl recomanda să ne reprezinte țara. În numeroase rânduri, *O. Sager* nu a fost recomandat să plece la congrese în mod paradoxal și fără nici o justificare. Chiar recent, la un congres de relații costico-viscerale⁵⁹ (sic!) (Berlin, R.D.G., 1964), *O. Sager* nu a făcut parte din delegația condusă de *A. Kreindler*, deși *Sager* a studiat timp de peste 10 ani relațiile costico-viscerale (sic!) în Academia R.P.R.

Pe de altă parte, *O. Sager* are unele dificultăți cu unii din colaboratorii săi de la Clinica Neurologică Colentina. La început, i s-a și interzis să utilizeze aparatura de neurofiziologie venită pe linie de I.M.F., aceasta fiind încuiată într-o cameră și făcută inutilă. În ultima vreme lucrul acesta s-a remediat.

O. Sager nu este preocupat de mersul politic al evenimentelor, este complet în afara preocupărilor moderne de ordin politic-cetățenesc și filozofic. Nu studiază filozofia Marxist-leninistă și cred că nici nu-l interesează. Dar el nu are o atitudine dușmănoasă față de regimul nostru și dimpotrivă, în ultima vreme, de când a fost făcut membru titular al Acad. R.P.R. și i s-a conferit premiul de stat, este mai activ pe plan public, conduce secția ceva mai bine, a început să devină în general mai prezent ca activitate obștească. Nu i-am surprins vreo atitudine contrară mersului evenimentelor din țara noastră.

„Teofil”

---

⁵⁹ Nota informativă nefiind olografă, dactilografa a transcris greșit „cortico-viscerale”.

Notă:

Agentul „Teofil” îl cunoaște pe O. Sager de mai bine de 10 ani și în prezent având legături apropiate cu acesta. O. Sager este luat în evidența operativă activă ca fost membru al Partidului „Clalsion”. I s-a cerut prezenta notă lui „Teofil” pentru a se putea hotărî în privința rămânerii lui [Oscar Sager – n.n.] în evidența operativă activă sau trecerea la pasiv.

ss / Mr. Terziu Rusalin

A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 375206, ff. 8-10.

Documentul nr. 2

Dosar pașapoarte

Sager Oscar

- 1957 – U.R.S.S., RFG, Belgia
- 1959 – U.R.S.S.
- 1960 – U.R.S.S.
- 1962 – R.P.B. [Comis(ia) Guv(ernamentală)]

} Trimis de Academia R.P.R.

Vize respinse

- 1958 – Franța, Anglia, R.D.G.
- 1959 – R.D.G.
- 1961 – Italia, U.R.S.S.
- 1962 – U.R.S.S.
- 1963 – U.R.S.S.

Verificări

Până în 1944 a fost conducătorul unei organizații sioniste.

Are un frate care a cerut emigrarea în Israel.

Un unchi plecat în Franța, socrii și o cumnată în Israel cu care corespundează.

Instituția îl apreciază ca un bun neurolog.

UM 123/T { În 1957 a fost decorat cu Ord(inul) M(un)c(ii) cl. II.
Suspect de act(ivitate) de spionaj pe linia stat(ului) Israel.
Înainte de 1944 a făcut călătorii în Anglia, Olanda, Germania și S.U.A.

Are act(ivitate) științifică bogată.

În referatul de cadre se arată că din materialele de la dosar reiese că în trecut a fost conducător sionist.

ss / cpt. Indescifrabil

A.C.N.S.A.S., fond Informativ, dosar nr. 375206, f. 15.